

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SO del. Bohdan Bieniek

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

na skutek skargi wnioskodawczyni J. K.

o wznowienie postępowania

zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Suwałkach z dnia 15 grudnia 2011 r. sygn. akt III U 732/11 oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 czerwca 2012 r. sygn. akt III AUa 283/12

I. **zmienia wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie III AUa 283/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie III U 732/11 jak też poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 4 października 2011 r. w ten sposób, że zobowiązuje organ rentowy do podjęcia wypłaty emerytury J. K. za okres od 1 października 2011 r.,**

II. **przekazuje wniosek J. K. o wypłatę odsetek od wstrzymanego świadczenia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. celem rozpoznania,**

III. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz J. K. kwotę 30 zł (trzydzieści złotych) tytułem kosztów procesu.**

sygn. akt III AUa 1220/12

UZASADNIENIE

J. K. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 czerwca 2012 r., sygn. III AUa 283/12.

W skardze tej wnioskodawczyni powołując się na ustawową podstawę wznowienia z art. 401¹ kpc wskazała na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12, stwierdzający niezgodność art. 28 ust. ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257,

poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, z wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł o oddalenie skargi (e-protokół 00:05:25).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 25 marca 2009r. przyznał J. K. od dnia 1 marca 2009 r. prawo do emerytury.

Decyzją z dnia 4 października 2011 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) oraz art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., nr 257, poz. 1726), Zakład Ubezpieczeń Społecznych wstrzymał J. K. wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. z uwagi na nierozwiązanie przez nią stosunku pracy wskutek wejścia w życie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

J. K. wniosła odwołanie od powyższej decyzji. Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 15 grudnia 2011 r., sygn. akt III U 732/11, oddalił odwołanie. Od tego wyroku wnioskodawczyni wywiodła apelację, która wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 czerwca 2012 r., sygn. III AUa 283/12, została oddalona.

W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. K 2/12, w dniu 29 listopada 2012 r. J. K. złożyła do organu rentowego wnioski o wznowienie wypłaty wstrzymanej emerytury (k.180 akt ZUS). Decyzją z dnia 4 grudnia 2012 r. organ rentowy zwrócił wniosek, wskazując, że należy go złożyć bezpośrednio do sądu powszechnego (k.185 akt ZUS).

W dniu 3 grudnia 2012 r. do tutejszego Sądu Apelacyjnego wpłynęła skarga wnioskodawczyni o wznowienie postępowania, będąca przedmiotem rozpoznania w tej sprawie.

W myśl art. 401¹ kpc można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W przedmiotowej sprawie nie można mieć wątpliwości, iż skarga J. K. opiera się na ustawowej podstawie. Powoływany przez skarżącą wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12, stwierdza bowiem niezgodność przepisów, które stanowiły podstawę wyrokowania sądów w postępowaniu objętym przedmiotową skargą. Zgodnie z art. 407 § 2 kpc skarżąca była zobligowana do wniesienia skargi w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału. Termin został przez wnioskodawczynię dochowany, gdyż wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r. wszedł w życie z dniem 22 listopada 2012r., zaś skarga o wznowienie postępowania do tut. Sądu wpłynęła w dniu 3 grudnia 2012 r.

Przystępując do merytorycznej oceny żądania wnioskodawczyni należy wskazać, że stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, z wyrażoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa spowodowało derogowanie z porządku prawnego zdyskredytowanych co do swej konstytucyjności wyżej

powołanych przepisów. Powyższe więc oznaczało, że z chwilą opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw przepisy te utraciły zdolność do wymuszania określonego zachowania zarówno przez ich adresatów jak również przez organy stosujące prawo, dając jednocześnie przewidziane wprost w art. 190 ust. 4 ustawy zasadniczej konstytucyjne uprawnienie do wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem wydanym na podstawie tych niekonstytucyjnych przepisów.

O tak rozumianych skutkach orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego stanowią między innymi wyroki samego Trybunału z dnia 2 marca 2004 r. SK 53/03, OTK 2004/3/16, czy 9 czerwca 2003 r. SK 5/03 OTK 2003/6A/50, w których podkreślone zostało, że prawo do wznowienia postępowania w wypadku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niekonstytucyjności prawnej podstawy prawomocnego orzeczenia sądowego, jest jednym z aspektów konstytucyjnego prawa do sądu, przy czym realizacja tej reguły na gruncie przepisów postępowania cywilnego (art. 401¹ kpc) prowadzi do tego, że sąd - stwierdzając, że orzeczenie zostało wydane w oparciu o obowiązujący akt prawny - ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy. Inaczej rzecz ujmując mimo, że akt obowiązywał, to jednak nie powinien być zastosowany w sprawie, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał.

Podobny pogląd przeważa w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przykładowo: w wyroku z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, (OSNC 2009/12/172) Sąd Najwyższy wskazał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, w którym stwierdzono niezgodność z Konstytucją przepisu uchylającego wcześniej obowiązujący przepis, wywołuje skutek *ex tunc*; w wyroku z dnia 21 listopada 2006 r., II PK 42/06 (Lex nr 950622) podkreślił, że uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału, zaś w wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN (BIUL. SN 2000/2/10) wskazał, że przepis ustawy niezgodny z Konstytucją nie może być źródłem praw i obowiązków. Wyrazem podobnego poglądu jest także np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, (OSNC 2007/ 6/79), czy np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, (OSNP 2001/ 23/685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, (OSNC 2004/ 9/136), z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005/4/ 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006/5/81, z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007/ 3/39).

Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy, stwierdzić należy, że przy dokonaniu ponownej oceny prawnej występującego w niej przedmiotu sporu - z wyłączeniem już uznanych za niekonstytucyjne, a wyżej powołanych przepisów - żądanie M. K. podjęcia wypłaty wstrzymanej emerytury okazało zasadne, gdyż niekonstytucyjnym okazał się warunek rozwiązania stosunku pracy do kontynuowania wypłaty emerytury odwołującej.

Wyjaśnić przy tym wypada, że problem w rozpatrywanej przez Trybunał Konstytucyjny sprawie dotyczył oceny czy ustawodawca, rozciągając obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji prawa do emerytury - na osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., nie naruszył zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W tym okresie bowiem treścią ryzyka emerytalnego było wyłącznie osiągnięcie wieku emerytalnego (oraz stażu), co oznacza, że realizacja świadczenia następowała niezależnie od dalszego zatrudnienia. Trybunał podkreślił, że zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa związana jest z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Przejawia się w takim stanowieniu i stosowaniu prawa przez państwo, by nie stawało się ono "pułapką" dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na skutki, których nie był w stanie przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania będą także później uznawane przez porządek prawny. Trybunał uznał, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. (a w takiej sytuacji znajduje się wnioskodawczyni) zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego, co naruszyło konstytucyjną zasadę zaufania obywateli do państwa.

Trybunał Konstytucyjny dokonując oceny sytuacji osób, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od dnia 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., wskazał, że gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, iż będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku

emerytalnego zrezygnowałyby ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie. Korzystniejsze dla nich byłoby bowiem uzyskiwanie wysokiego dochodu ze stosunku pracy, niż dużo mniejszego świadczenia emerytalnego. Co więcej – późniejsze złożenie wniosku o ustalenie prawa do emerytury oznaczałoby dla nich wyższe świadczenie emerytalne.

Podsumowując Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż dokonana przez ustawodawcę zmiana, polegająca na dodaniu do ustawy o emeryturach i rentach z FUS art. 103a, dotyczy niezwykle ważnej z punktu widzenia nabycia prawa do emerytury kwestii, jaką jest treść ryzyka emerytalnego. Ryzyko emerytalne to zdarzenie uzasadniające realizację prawa do emerytury. Określenie jego treści przez ustawodawcę jest dla adresatów takiej regulacji informacją, jakie warunki muszą spełnić, żeby zrealizować swoje prawo do świadczenia emerytalnego. Jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił (na gruncie rozpatrywanej sprawy – osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy – bo taka była treść ryzyka emerytalnego dla osób, które przeszły na emeryturę od dnia 8 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2010 r.) to niedopuszczalne jest – z punktu widzenia zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa – nakazanie mu zastosowanie się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Biorąc pod uwagę, że emerytura J. K. została przyznana od dnia 1 marca 2009 r., tj. w stanie prawnym, w którym nie istniał wymóg rozwiązania stosunku pracy, niedopuszczalnym było późniejsze uzależnianie kontynuacji tego świadczenia od rozwiązania stosunku pracy.

W konsekwencji na podstawie art. 412 § 2 kpc należało zmienić wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie III AUa 283/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie III U 732/11, jak też poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 4 października 2011 r. i zobowiązać organ rentowy do podjęcia wypłaty emerytury J. K. za okres od 1 października 2011 r. (pkt I wyroku).

Odnosząc się z kolei do zgłoszonego przez skarżącą roszczenia ubocznego -żądania wypłaty odsetek, należy zauważyć, że Sąd Apelacyjny będąc związany w zakresie rozpoznania i orzeczenia treścią zaskarżonej decyzji, przy braku uprzedniego rozstrzygnięcia organu rentowego w przedmiocie odsetek, nie jest uprawniony do merytorycznego rozpoznania tak określonego roszczenia odwołującej. W zaistniałej sytuacji procesowej, Sąd Apelacyjny uznał, że istnieją podstawy do przekazania żądania J. K. wypłaty odsetek do rozpoznania organowi rentowemu (jako nowego żądania) w trybie art. 477¹⁰ § 2 kpc w związku z art. 391 § 1 kpc, o czym orzeczono jak w pkt II sentencji wyroku.

Fakt, iż ostatecznie organ rentowy przegrał spór z odwołującą uzasadniał obciążenie go poniesionymi przez wnioskodawczynię kosztami procesu tj. kwotą 30 zł opłaty sądowej od apelacji, na podstawie art. 98 § 1 kpc (pkt III sentencji wyroku).

E.Z.